

Petőfi irodalmi emlékhely

AGGTELEKEN

Irta:

Antal István Bertalan

Barabás Miklós: Petőfi 1845-ben

Kazinczy Múzeumnak !

Sátoralfajújhely

A megyei irodalmi emlékhelyek felkutatása és feldolgozása munkájába bekapcsolódva, az erre vonatkozó elkészített dolgot tisztelettel betervelem.

Az e-tárgyban történt levélváltásunk alapján a Múzeum javaslata az volt, hogy "különösen az 1923. évi Petőfi centenáriumi ünnepséget lenne érdemes részleteiben is felderíteni" ezért én az ajánlatot megfogadva minden energiámat ennek a témának a feldolgozására fordítottam, s a vele kapcsolatos bő anyag áttekintésével igyekeztem a legapróbb részleteket is felkutatni és munkámban feldolgozni.

Meg kell azonban vallanom, hogy dolgot nem korlátozódhat kifejezetten a centenáriumi ünnepség taglalására, mivel az - szándéktalanul is - egy folyamatnak az elindítójává vált és olyan indítást adott Aggtelek község népének, mely szerint ott a Petőfi hagyományok őrzése és állandó gyarapítása során ma már valóságos "Petőfi kultusz" alakult ki.

Azok az események, létesítmények, rendezvények, amelyek mind a Petőfi szellemében, az Őrá és a hozzá fűződő hagyományokra való hivatkozással történtek és mentek végbe, be kellett hogy kerüljenek e megemlékezésbe. Ezek a hagyományok ma is élnek és ma is állandó meghatározói Aggtelek község kulturális életében Petőfi szellemének.

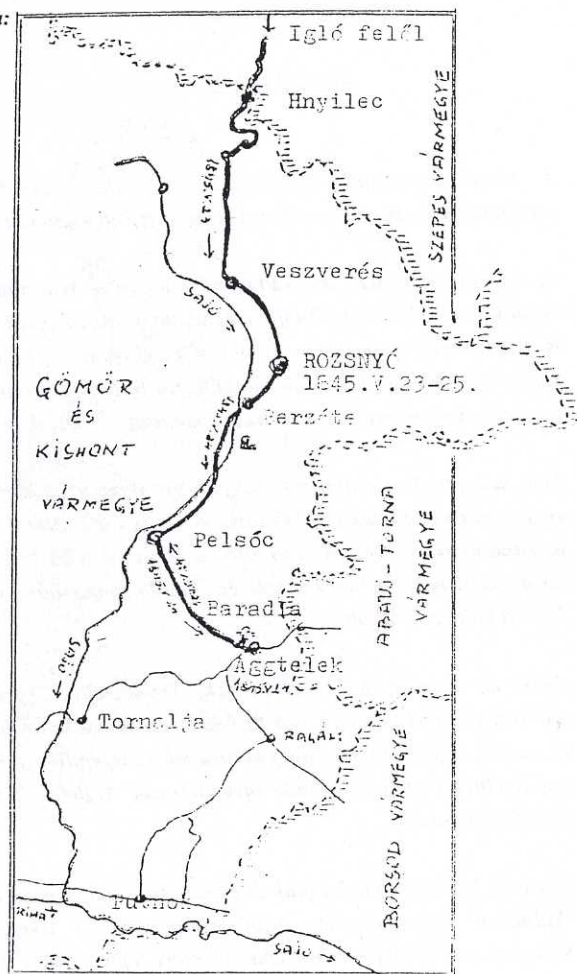
Egy alig 700 lelkes kis falunak ez csodálatos - országosan is kimagasló - már-már "kultusz" terebélyesedett Petőfi-hagyományőrző tevékenységét dolgotomból kihagyni semmiképpen nem lehetett, ezért léptem túl a Múzeumnak az 1923-as centenáriumi ünnepség kimunkálására szóló ajánlatát, amelyért elnézést kérek és kérem dolgotom szíves elfogadását.

Miskolc, 1986. május 18.

Tisztelettel:

Antal István Bertalan

Petőfi aggteleki útja:

Jelmagyarázat:

- Petőfi gömöri útja Hnyilectől Aggtelekig
- Egyéb útvonalak
- Megyehatár
- Folyó
- Petőfi által megemlített helyek

I.

Petőfi irodalmi emlékhely Aggeleken

"Olyan ez a táj, mint egy roppant nemzeti zászló: Vörös föld, fehér kősziklák, zöld erdő." (1)

Petőfi

I.

Az 1845. esztendő áprilistól júniusig tartó szakasza mélyreható élményeket adott Petőfi életének. A költő ekkor a Felvidéket járta. Soha nem várt események tolnak itt az életébe. Eperjesen még költői versenyt rendez a három jóbarát: Petőfi, Kerényi, Tompa. Jár az egykori "kuruc király" Thököly késmárki várában. Majd heteket tölt el Iglón, legtehetségesebb barátjával, Pákh Alberttel annak vendégszerelő szülei házában. A vidék fenséges és csodálatos. Ámulva nézi az általa sohasem szeretett vad hegyeket, látja a Kárpátok vadregényes tájait és ha csodálja is azokat, ő itt is csak a nép szomorú sorsát érzi s annak vigasztalansága mardosó érzéseket támaszt lelkében: "Óh Felföld! csak azért emelkednek hegyeid a felhőkig, hogy annál inkább szembe tűnjék lakóid görnyedése?" - kiáltja keserűséggel az Uti jegyzetben. (2)

Petőfi "hires" felvidéki útját mi most itt nem járhatjuk végig de kísérik el a költőt legalább a Gömör-Szepesi Érchegeység tekervényes meredek útján.

*

1845. május 23-án Petőfi Iglóról jövet Hnyilecnél lépi át a gömöri határt. Az erdőborította Gömör-Szepesi Érchegeység tekervényes meredek útján halad szekere Rozsnyó felé.

Kövessük őt az Uti jegyzeteket olvasva, saját leírása nyomán:

"Veszverésen (egy gömőri faluban) ebédeltem, vagyis megálltam ebédelni, de semmit se kaptam. Még kenyerek sem volt az istenadtáknak.

Egy szabóinas kapaszkodott kocsim saroglyájába. Eszembe jutott: mikor én gyalogoltam így, mily jól esett volna, ha fölvettem volna... s felültettem a gyereket."

Ebéd után Rozsnyóra érkezik.

"Rozsnyó völgyben fekszik magas meredek hegyek között, mint az alamizsna-krajcár a koldús kalapjában."

1845. május 23-25.

"Három napot valék töltendő Rozsnyón. A másodikat Aggtelek megnézésére használtam." ... "Aggtelek felé Pelsőcig hosszú, keskeny völgyön keresztül visz az út, ha ezt a hosszú, keskeny völgyet valamivel tele öntenék, egy óriási bunkósbot alakulna. Egyébiránt kellemes utazás esik benne."...(3)

"Mindjárt Rozsnyó mellett van Berzéte, hol Erdélyi János oly sok szép dalt irt. Én őt nagyon szeretem."

Berzéténél az egykori vörösbarátok klostrom-varának romjai mellett haladva csodás történetekkel traktálja erről kocsisa a költőt.

Tovább utazva, szivart vett Petőfi a pelsőci boltban.

"Majd papirba teszem - szólt a boltos.

- Óh nem szükség...

- De kérem, csak tessék id'adni, nem fognak úgy megszáradni..."

(Csak sóhajtva merjük mondani: de jó volna, ha ma is így mérnék boltjainkban az udvariasságot.)

És végre: Aggtelek. Varázslatos vén Baradla!

"Aggtelekre érvén vezetőt hívtam s fáklyákkal ellátva magunkat elindulánk a barlangba, melyet Baradlának neveznek itten s mely mindjárt a falu mellett van. A kálvinista rektor künn ácsorgott a ház előtt: Vezetőm meghívására ő is hozzánk szegődött. (4) Bementünk.

Óh, ti szűkkeblű emberek, kik mindenben örökké szabályokat kerestek és állítottok, jertek ide és boruljatok térdre a szabálytalanság remeke előtt!

S mi ez a szabály? Semmi más, mint a sánta középszerűség mankója.

Soká tűnődtem, mint eredhetett e barlang?

És kitaláltam.

Mikor a mennyországból kiebrudalták a pártos angyalokat, itt kezdték jövődöbéli lakásukat, a poklot ásni, azonban itt nem boldogulván, másfelé fordultak. Képzeltetni, mint fáradtak a szegény ördögök e sikertelen munkában, izzadságuk még most is csepeg a félig kész pokol oldalairól és tetejéről."

Ha élne a Charon-szervedély?
Ki tudta, mi a legfenségesebb?
A kő-panoptikum az alvilágban,
A konokság, ahogy épít a csepp?
Vagy hogy a Hades föld-titok maradna,
A tünde Tartarosba hogy leszálltam,
Vagy legcsodásabb tán e szó: Baradla
Ahogy barlangi mély hangon zenél?

Nagy István verse
(Részlet)

"Mint említém, a falubeli rektor is velünk járt. Ezt a fiatalembert meglepem, gondoltam, a barlang belső végéhez érve, hol a látogatók fölkarcolják neveiket. Bevéstem hát nagy betűkkel én is nevemet."

Barlang sziklafalára
kőnyed vonalakat
rovok én
tompá színébe
ágyazom őket -
közbe csendesen
füttyörészek.
Bánom is én ha
senki se nézi;
énnekem ez gyönyörűség

Ott maradhat a sziklán
vagy eltűnhet örökre.
Értelme csak egy volt:
míg róttam a szikla
sima falára:
az idő ez a roppant
hangtalanul leszakadó
tébolyult zuhatag
pár percre megállt.

*Képes Géza: Ének meredek parton
(Részlet)*

S kérdi a rektort a költő:

"- Tán el sem lehet olvasni? - kérdezém, csak azért, hogy odanézzon és bámuljon.

- Óh igen, felel ő, el lehet: Petőfi... - de irgalmasságos egek! ezt oly hideg vérrrel, oly minden tiszteletérzés, oly minden meglepetés nélkül mondva ki, mintha ez állt volna ott: Kribicza Istók, vagy Sujánszky, vagy Badacsonyi, vagy nem tudom mi. (5)

A faluban van egy könyv, mint más efféle helyeken, hova a látogatók beírják magokat. Vannak aztán itt a nevek mellett sorok, mik a barlangban támadt érzelmeket és gondolatokat akaják tolmácsolni...

Óh jaj!

Rozsnyóra késő este értem vissza."

*

Itt járt tehát a költő. A barlangban felkarcoltra nevét egy sziklafalra s azóta minden barlanglátogató csoportnak elmondja ezt a túravezető. És minden látogató megilletődve keresi a föld mélyén a költő keznyomát.(6)

S ha kezeirását be is lepte már az eltelt idő füstje-korma, az utókor mégsem felejtette el, hogy itt járt Ő, hiszen róla adott nevet a barlang sok-sok cseppkő-csodájának. Itt van mindjárt a Szabadság-teremben *Petőfi koporsója*, a barlang másik részén, a *Petőfi útjára*-n haladva pedig elérünk *Petőfi kútjára*-hoz, melynek kristálytisza vizétől megenyhül a szomjazó vándor. (7) És távolabb látható *Jókai*, *Petőfi* és *Vasvári* hármás cseppkőszobra. (8)

De nemcsak ezek a róla elnevezett cseppkőképződmények őrizték meg a nagy költő nevét, hanem ott élt az mindig minden magyar ember szívében örökre és kitörölhetetlenül.

Legfényesebb példája ennek az a felejthetetlen Petőfi-centenárium ünnepség, amely 1923. augusztus 19-20-án zajlott le az aggteleki Baradla-barlang előtti téren és bent a barlangban.

(Ennek az írásnak a szerzője abban a szerencsés helyzetben van, hogy - mint fiatal diák - személyesen is részt vehetett ezen az ünnepségen. Emlékezete és feljegyzései, valamint Markó Miklós főrendező leírása és a korabeli lapok híradásai szerint az így zajlott le:)

2.

*Petőfi centenáriumi ünnepség Aggteleken
1923. augusztus 19-20-án*

Igy emlékezik vissza az ünnepély főszervezője Markó Miklós:

"Én elhatároztam, hogy országos ünnepéllyel tesszük emlékezetessé az aggteleki barlangban Gömörmegye első táblabírájának, Petőfi Sándornak, továbbá Gömörmegye nagy szülöttjének: idősb. Andrássy Gyula grófnak és a szintén rozsnói születésű jócmlékű Pákh Albertnek születési centenáriumát." (9)

És már 1923. tavaszán "vándor apostolként járja az országot, hogy írásban és képből emlékeztesse polgártársait arra hogy ki és mi volt és léssen mindiglen is a magyarnak: Petőfi" - írja Markó életrajzírója: Dr Oravecz Ödön. (10)

Megbolydult erre a környék népe, hallatlan buzgalommal készülve a nagy ünnepélyre. Soha nem tapasztalt láz ülte meg a sziveket és amikor elérkezett a nagy nap, csaknem szósz szerint üresen maradtak a környék falvai, ezrek és ezrek tódultak szekereken, gyalogosan Petőfi emlékét ünnepelni Aggtelekre.

Igy ír erről 1923. augusztus 22-i számában a Miskolci Napló: "Az aggteleki centenáriumi ünnepségek imponáns keretek között peregték le. Nemcsak az ország népe vett részt ezen az országos ünnepségen, hanem százával jöttek a Felvidékről is a magyarok, gyalogszerrel a hegyeken át téve meg az utat, hogy ünnepeljék a legnagyobb magyar költőt. A barlang előtti térségre már vasárnap (augusztus 19.) a kora reggeli órákban özönlöttek a szekerek százai... A közeli falvak lakossága ugyanis szekereken jött el az ünnepségre." (11)

(Akkor még nemhogy autóbuszok nem jártak, hanem még műút sem vezetett Aggtelekre.)

Sok helyről bandériumokban érkeztek a lakosság ezrei. A térséget délutánra már annyira ellepte a közönség, hogy talpalatnyi hely sem maradt üresen. Mintegy 10-12 ezer főre volt tehető az ünneplők száma.

"A barlangban tartandó éjszakai ünnepélyt egy kegyeletes aktus előzte meg du. 6 órakor, annak a márványból készült emléktáblának a leleplezése az aggteleki barlang gömöri bejáratánál, amely örökre hirdeti a legnagyobb magyar lírikus, Petőfi Sándor emlékét, hogy itt jár 1845-ben a barlangban." (12)

Az avató beszédet Császár Elemér dr. egyetemi tanár, a Petőfi Társaság alelnöke tartotta.

Este 11 órakor Markó Miklós főrendező Dupasinszkyknak, az ózdi fúvószenekar szárnytrombitásának hármaskürtzavával adatta meg a jelt a barlangba való leszállásra. Az ötezer főnyi tömeg acetilén lámpák és lampionok fényének megvilágítása mellett vonult be a barlangba.

Markó Miklós így írja le a barlangi ünnepély lefolyását:

"Amikor a néptömeg az ünnepély színhelyére ért, a barlang egyik legnagyobb termébe, (13) a csodálatnak hangos moraja zúgott fel. Ismét felhangzott a háromszoros kürtszó, hogy a páratlan éjszakai ünnepély megkezdődik. Felbűg az ózdi vasgyári dalárda által énekelt Szózat dallama. Utána Rexa Dezső méltatta Gömörmegye nagy szülötteinek, id. Andrássy Gyula grófnak és Pákh Albertnek az érdemeit."

De kövessük tovább Markó szavaival az ünnepély lefolyását:

"A következő szereplő gömörrozsnyói Hegyi Anna kibontott lobogó fekete hajjal lép fel a természet csodája által alkotott cseppköemlvényre. Az emlvény alatt az ózdi acélgári zenekar és dalárda állott.

Diszruhás, csákós és bőrkötényes bányászok mécsekkal világították meg a kottákat. A kiváló énekesnő Kacsóh Pongrác "Galambszívű édesanyám Magyarország" című szerzeményét adta elő mély hatással.

Utána Hegyi művésznő Andrassy Gyula grófné "Krasznahorka büszke vára" szerzeményét énekelte zajos tetszéssel. Majd az ózdi koszorús 40 tagú dalárda négyes szólamban adta elő Petőfi "Falu végén kurta kocsma" című dalát.

Rövid szünet után Komoróczy Miklós, a kiváló etnográfus tartott beszédet. Ezután felcsendültek a vezérszerepet vivő ózdi dalárda és zenekar kísérete mellett Petőfi megzenésített dalai. Majd utána a félkilométerre húzódó tömeg a föld mélyében leírhatatlan mély érzéssel éneklé el Kölcsey Himnuszát. Minden szem könnyben ég. Közben kigyulladt a százezer gyertyafényű villamos reflektor s egyszerre tündéri fényben ragyog a roppant kiterjedésű barlangüreg. Szathmári István író és költő még nagy erővel szavalt el ez alkalomra irt ünnepi költeményét; majd Császár Elemér a Petőfi Társaság alelnöke rövid, nagyhatású beszédet tartott Petőfiről. Végül még egyszer Hegyi Anna énekelte el Andrassy József "óbester" nótáját, "Fütyül a szél Késmárk felől" s utána Jókai - Strauss "Cigánybáró"-jából Szaffi belépőjét. Énekével hatalmas tapsra ragadta a hallgatókat."

Áhítatos csend üli meg a barlangot. Aztán egyszer csak fellép a koromsötét dórózlop tetejére egy férfi és mély pátosszal elszavalja Petőfinek "Egy gondolat bánt engemet" című költeményét. (14)

Mi volt ez? Ki volt ez? Ki ez a szavaló férfi? maga Markó sem tudja, hiszen nem szerepel a protokollban.

"Végül - írja tovább Markó - reggel 2 óra volt, mikor Eötvényi Olivér elnök záróbeszéde után a 6500 főre tehető hallgatóság egy része szétment a barlangnak szépségeit megtekinteni.

Bár minden aggteleki kiránduló halálra fáradtan érkezett vissza otthonába, de a felejthetetlen centenáriumi éjszakai ünnepély emléke szívében sokáig élni fog."(15)

Azért irtuk le szószerint Markó Miklósnak az ünnepély lefolyásáról szóló visszamlékezését, mely ilyen színesen és igazi mély átérzéssel senki más nem lehetett volna arra autentikusabb, mint éppen maga a főrendező.

Dr. Oravecz Ödön is így ír az ünnepélyről: "Ugyan ki felejthetné el 1923-ból azt a csodálatos augusztusi éjszakát az aggteleki barlangban, hol tündéri fényben méltón ünnepelte mélyen a föld alatt a magyar irodalom és társadalom képviselője Petőfi varázslatos emlékezetét." (16)

A Miskolcon megjelenő Reggeli Hírlap peddig így fejezi be az ünnepélyről szóló híradását: "Az ünneplők közül azok, akik a barlangba nem mentek le, a menház előtti téren virrasztottak, hol a putnoki, ózdi (és más környékbeli) cigányzenekarok hangversenye mellett megkezdődött a tánc. Legények és magyar ruhás lányok énekjéttől visszhangzott a hatalmas térség. A tábornokok mellett zengett a csárdás és dübörgött a boltozatos égbolt." (17)

A Miskolcon megjelenő Reggeli Hírlap szép dicsérete ez.

És ebben a legnagyobb érdem az, hogy nem volt itt semmiféle előzetes betanulás. Magától tört elő, fakadt ki a dal az egyszerű nép ajkán. Szébb volt ez minden megrendezett hangversenynél.

*

Igy zajlott le a Petőfi centenáriumi ünnepély Aggteleken az 1923. esztendő augusztusának 19-ről 20-ra forduló éjszakáján.

Az ünnepély főbb szereplői és közreműködői a következők voltak:

Markó Miklós hírlapíró, az ünnepély főszervezője.

Előadók:

Dr. Császár Elemér, a Petőfi Társaság alelnöke
Eötvényi Olivér, az ünnepély elnöke
Rexa Dezső főlevéltáros
Szathmári István író, költő
Komoróczy Miklós, etnográfus
Hegyi Anna énekesnő

Az ünnepélyen közreműködő szervezetek és intézmények:

A Rima-Murányi Vasmű Ózdi Acélgyára
Faragó Gyula igazgató vezetésével
Az Ózdi Acélgvár dolgozói
Az Ózdi Acélgvár bányászai
Az Ózdi Acélgvár zene- és énekkara (dalárda)
Az Ózdi Acélgvár cserkész csapata
A putnoki tűzoltó csapat, Friedl György vezetésével
Egy pesti utász csapat, fényszórókkal felszerelve

Rendezők a barlangtulajdonos Kárpát Egyesület részéről:

Bátor Pál főreáliskolai tanár
Dörner Károly gyáros
Mayer Vilmos dr. orvos
Mayer Sándor mérnök

Aggtelek község részéről közreműködtek:

Toókos Károly az aggteleki cseppkőbarlang gondnoka
Regecz András barlangvezető
Babus Béla barlangvezető
Bibliák Ferenc barlangvezető

Ezen felül Markó Miklós igen jelentősként emeli ki Welten A. festményeit az aggteleki ünnepélyről. Ezek egyrésze a Petőfi Házban van elhelyezve.

Továbbá: Balogh Rudolfnak az akkori idők kiváló fotóművészenek a barlang egyes részeiről készített fényképfelvételeit, különösen az ünnepély egyes mozzanatainak fényképen való megörökítését. A felvételek "12 millió koronát érő magnézium" felhasználásával készültek. (18)

És különösen dicséret illeti azt a sokezer főnyi magyart, hogy ilyen szívet-lelket mámorító ünnepet tudott varázsolni a centenáriumi ünnepség során Petőfi emlékének.

Az egész ünnepély legnagyobb eredménye azonban az

emléktábla

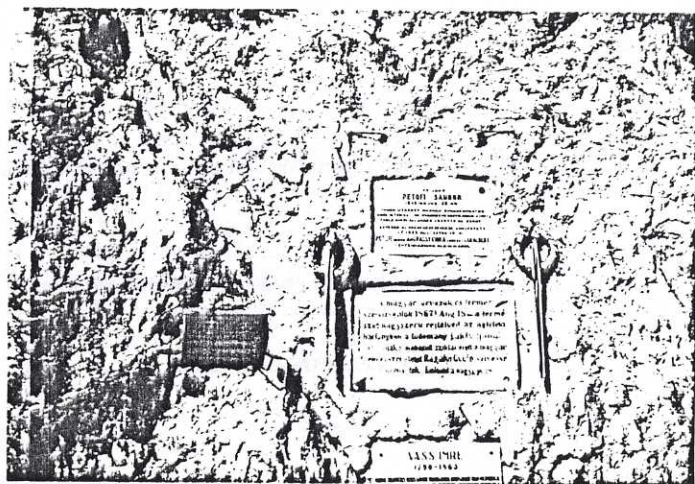
volt.

Erről azt írja Markó Miklós: "Az emléktábla előállítási árban Gerenday Béla márványbányagyáros előzékenysége folytán valósult meg, a feliratot a *Rima-Murányi Vasmű társaság* áldozatos készségének köszönhetjük. (19)

Ebből láthatjuk, hogy csak a felirat elkészítése történt díjtalanul, míg a tábla *előállítási árban* való ajándék volt, ami azt is mutatja, hogy a tábla felirata egy kicsit sántit, amikor azt hirdeti, hogy az "egyesek áldozatkészségéből emeltetett."

Az emléktábla felirata a következő:

ITT JÁRT
PETŐFI SÁNDOR
1845. MÁJUS 28-ÁN
INNEN UTAZOTT MÁSNAP RIMASZOMBATRA AHOL ISTEN ÉS
GÖMÖRVÁRMEGYE KEGYELMÉBŐL NYERT
TÁBLA BIRÓI ÁLLÁSRA LETETTE AZ ESKÜT.
EGYESEK ÁLDOZATKÉSZSÉGÉBŐL EMELTETETT
AZ 1923. AUGUSZTUS 19-I
CENTENÁRIUM ALKALMÁBÓL.

Alatta a magyar orvosok és természetvizsgálók 1867. augusztus 18-i táblája látható. Ennek a felirata a következő:

"A magyar orvosok és természetvizsgálók a természet egyszerű rejtélyeit a tudomány fáklyájánál vizsgálták s mohosult sziklái előtt a magyar vendégszeretetet Ragályi Gyula szivességéből élvezték. Emlékül a nagygyűlés." (21)

(A két tábla egymás alá van a sziklafalba vésvé, így csak együttesen fényképezhető.)

A Petőfi-emléktábla feliratában egyébként két súlyos tévedés is előfordul. Az egyik hiba a dátumban van, mivel Petőfi nem május 28-án, hanem 24-én járt az aggteleki barlangban. Ez feltétlenül helyesbitendő lenne. A másik tévedése a feliratnak az, amikor azt állítja, hogy a költő "innen utazott másnap Rimaszombatba." Az *innen* kitétel a téves, mivel Petőfi nem Aggtelekről hanem Rozsnyóról utazott másnap május 25-én Rimaszombatba, hiszen maga is úgy írja az Uti jegyzetekben, hogy ő Aggtelekről még aznap, május 24-én késő este visszaérkezett Rozsnyóra.

Az emléktábla kapcsán felmerülhet bennünk az a kérdés is, hogyan került oda Pákh Albert és idősb. Andrássy Gyula gróf neve a Petőfié mellé.

Köztudomású, hogy Markó Miklós, az ünnepség fő szervezője annyira fanatikus gömri lokálpatrióta volt, hogy önála majd minden gömri helység *Gömör* előnevet kapott, így lett Harkácsból Gömörharkács, Radnótból Gömöradnót, stb. sőt még saját szülővárosából, Rozsnyóból is Gömörrozsnyót csinált. (Csak megjegyzésként írjuk: vajha ilyen, a saját megyéjük iránti fanatikus szeretet hatotta volna át azokat az illetékeseket is, amikor a Borsod megye nevét adó Borsod községnek Edelényhez való csatolásakor hasonlóképpen cselekedtek volna, s a beolvasztás után is - netán Borsodedelény néven - megőrizhette volna a Borsod nevet!)

A lokálpatrióta Markó tehát emléket akart állítani azoknak a gömri születésű nemes embereknek, akiknek centenáriuma ugyancsak egybeesett a Petőfiével. Szülőhelyükön azonban ezt az akkori történelmi és politikai viszonyok nem tették lehetővé. - 1923-at irtunk akkor !! -

Gömör szülötteit azonban mégiscsak Gömör területén volt méltó megünnepelni és emléküket - még ha nem önálló táblán is - megörökíteni. Az egykori Gömörhöz tartozott Aggtelek erre méltó helynek találtatott s mivel a Petőfi-emléktábla éppen készülöben volt, így került fel arra Pákh Albert és Andrássy Gyula gróf neve a Petőfié mellé. Egyébként sem Pákhot sem Andrássyt semmi sem kötötte sem az aggteleki barlanghoz, sem Aggtelekhez.

Valami kevés kapcsolatuk azért mégis volt Aggtelekkel:

Amikor 1858-ban Aggtelek porráégett, Pákh Albert szerkesztőnek a Vasárnapi Ujságban megjelent buzdító szavára sorban érkeztek a község újjáépítésére az adományok. (21) A legelsők között az Ó-Budai Hajógyár munkásai szerepelnek: "Pákh Albert Urnak (1859) február 28-án kelt levele mellett küldött 17 Ft-tal." Majd az aggteleki református egyház részére szólóan: "Egy úrasztali ezüst kehely Egressy Gábor Ur, nemzeti színházi tag ajándéka egy szép ajándékozó levél kíséretében." (22)

Pákh Albert

"Petőfi Sándor barátja, a Tizek Társaságának tagja volt Pákh Albert a százötven éve, 1823. március 11-én született író, szerkesztő, ügyvéd. Három évig 1847-től kezdődően súlyos beteg volt, ezért nem vehetett részt a szabadságharcban. Több lapot szerkesztett, így a Vasárnapi Ujságot. Más lapoknál szerkesztőtárs volt Gyulai Pál és Greguss Ágost is. Összegyűjtött műveit halála után a Kisfaludy Társaság adta ki, amelynek éppen úgy tagja volt, mint a Magyar Tudományos Akadémiának. Petőfivel való barátságára jellemző, hogy két éven át, 1846-ban és 1847-ben együtt is laktak Pesten." (23) - Füles című hetilapból 1978. III. 9.

Pákh egyébként Petőfi legkedvesebb barátja lévén - egy ideig Pesten együtt is laktak - az emléktáblán is joggal megáruhadtak egy gyékényen.

A magyar szabadságot elnyomó Habsburgokkal lojális idősb. Andrássy Gyula gróf neve azonban nem éppen illik a szabadságért harcoló és érte vérét is ontó Petőfi neve mellé. Aggtelek községhez is csupán annyi köze lehet, hogy az egykori hatalmas Andrássy-birtokok egy kisebb erdőrésze ide is benyúlt, minek folytán az Andrássyak Aggteleken is adófizetők voltak. (Lásd a csatolt térképvázlatot) (24)

Mindenesetre az 1923. évi centenáriumi ünnepélyen felavatott emléktábla örök időkre

Petőfi irodalmi emlékhelyé

szentelte az aggteleki Baradla-cseppkőbarlang sziklafalát!

3.

Az 1923. évi Petőfi centenáriumi ünnepség az itteni lakosság emlékezetében máig sem múlt el nyomtalanul. Olyan indítást adott ez az aggtelekieknek, mely a későbbiekben is méltó keretet adott mindig a Petőfi-évfordulók megünneplése során a költő emlékének.

A Petőfi-emléktábláról sohasem hiányzik az emlékkoszorú. Élő hagyomány ez ma már Aggteleken, amelynek felelevenítését, igazi élővé tételét a községi tanács, a KISZ szervezet, az Úttörő csapat és a helybeli határőrség KISZ-esei összefogásának köszönhetjük.

Buzgalmunkra megmozdult a lakosság is. Többek között társadalmi munkában Petőfi emlékparkot létesítettek, majd az összefogás ragyogó példájaként valóságos ünnepség-sorozattal ünnepelték meg Petőfi születésének 150. évfordulóját

Az ünnepség sorozat valamennyi eseményét lehetetlen volna itt ismertetni. De annak tükrözésére, hogy a falu lakossága mennyire szívén viseli a nagy költő emlékét és hogyan őrzi Petőfi-hagyományát, szolgáljanak példaként a következő lapszemelvények:

Észak-Magyarország

(1968. március 22.)

(Az 1968. március 15-i ünnepségről szóló tudósítás, az 1848-as szabadságharc évfordulóján)

"Nem tudjuk, hogy Petőfi kezeirását a barlang mely részében őrzi, vagy mosta el az idő. A költő emléktábláját azonban ezekben a napokban már észreveszik a barlang látogatói, mert mellette koszorú díszlik a sziklafalon. Az aggteleki tanács, a KISZ-szervezet, az úttörőcsapat, a helyi határőrség KISZ-fiatalszervezete és a járási úttörő-vezetők ugyanis nemrég felfedezték ezt a szerény emléktáblát, és az idén először már előtte is bensőséges ünnepséget rendeztek az 1848-as szabadságharc évfordulóján." (Részlet)

Észak-Magyarország

(1973. január 04.)

Petőfire emlékeznek Aggteleken

"Községünkben az elmúlt napokban Füsü József: Az aszódi diák című színművének bemutatásával megkezdődött az az ünnepségsorozat, amelyet Petőfi Sándor születésének 150. évfordulójára rendezünk. A nagy sikert aratott előadást az úttörőcsapat és a határőrség KISZ szervezete közösen rendezte. A községi KISZ szervezettel közösen megemlékezést tartottunk Petőfi születésének évfordulója alkalmából január hónapban pedig verseiből szavaló versenyt rendezünk. Az úttörőcsapat és a határőrség közös irodalmi színpada műsorral készül március 15-re s ez alkalommal megkoszorúzzuk a barlangbejárat falán levő Petőfi-emléktáblát.

Jó testvéri kapcsolat alakult ki úttörőcsapatunk és a határőrség KISZ szervezete között, sokat segítenek határőreink a falu kulturális életében, az úttörőcsapata munkájában.

Emri Istvánné
úttörő csapatvezető
Aggtelek"

Észak-Magyarország

(1973. január 12.)

Petőfi emlékünnepe Aggteleken

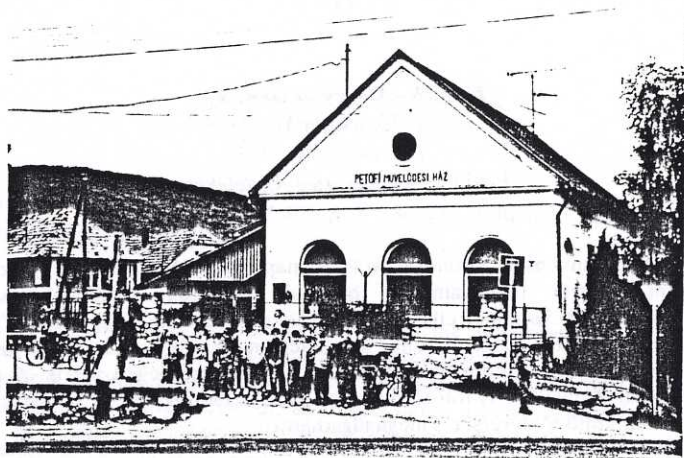
"Petőfi-ünnepség színhelye volt a napokban Aggtelek. A Hazafias Népfőiskolai tanfolyamának hallgatói tartottak megemlékezést a cseppkőbarlang bejáratánál elhelyezett Petőfi emléktáblánál. Aggtelek község Tanácsának elnöke, J. Bódis Istvánné idézte fel a nagy költő utinaplójából azokat a sorokat amelyek a cseppkőbarlang és a természet szépségeit idézik. A helyi vonatkozású és ihletésű Petőfi-alkotásokon kívül a tanfolyam 200 résztvevője a forradalmár költő több versét is meghallgathatta.

*

Különösen nagy pezsgést hozott a község kulturális életébe az 1965-ben felavatott "Kultúrház", amelyet Petőfi születésének 150. évfordulója alkalmából - egykori aggteleki látogatásának emlékére - a Községi Tanács 1972. december 19-én hozott 21/1972. Th. számú határozatával "*Petőfi Művelődési Ház*"-nak nevezett el.

Ez a Művelődési Ház lett a község kulturális életének igazi központja, minden társadalmi megmozdulásnak az éltetője, a Petőfi-hagyományok hűséges őrzője és ápolója.

A Művelődési ház szakcsoportjait ma már felsorolni is nehéz lenne: Irodalmi Színpad, - Színjátszó Csoport, - Tánckar, - Népdalkör (ez az 1982. májusában Cserépfalun megrendezett dalos-vasárnapon "országosan minősített fokozat"-ot szerzett. - Lásd Észak-Magyarország 1982. május 11.) - Kisgaléria létesült, stb. - De itt zajlanak az Író-olvasó találkozók és a csaknem egész évben esedékes különféle rendezvények.

Ugyancsak az említett tanácsi határozat alapján létesült a Kossuth u. 40. sz. alatti 374. hrsz-ú telken az 1738 m² területű *Petőfi-emlékpark*, a lakosság társadalmi munkájával. Ennek avatása az 1974. évi gyermeknapon történt.

1974. júliusában pedig Petőfi halálának 125. évfordulóján *Petőfi-dombormű* került fel a Művelődési Ház homlokzatára. A dombormű Borsos Mikós alkotása.

Felavatása óta most már nemcsak a régi Petőfi-emléktáblánál, hanem a dombormű előtt is történik koszorúzás ünnepélyes keretek között évente kétszer, január 1-én a költő születésnapján és a szokásos március 15-i ünnepélyen.

Ezek a Petőfiről elnevezett létesítmények, különösen pedig az ott lezajlott ünnepségek ebben az alig 700 lelkes kis faluban - az országban párját ritkítóan - valóságos "Petőfi-kultusz"-teremtettek.

Mélyreható volt a község lakosságának életében az a felbuzdulás, amely 1973. évben, Petőfi születésének 150. évfordulóján kezdődött a *Petőfi-esték* sorozatos megrendezésével. Élettel töltötték meg ezek az irodalmi esték a falu lakosságában az addig elevenen élő Petőfi hagyományokat.

A megrendezett sok Petőfi-est ismertetésére itt nem vállalkozhatunk, de álljon itt szemelvényként például a második ilyen rendezvénynek a megyei lapban való ismertetése.

Észak-Magyarország
(1973. február 01.)

Emlékezetes esték Aggteleken.

"Aggtelek község KISZ-szervezete január 27-én szombaton este rendezte meg a második Petőfi-emlékestet. A vendégek az irodalmi színpad műsora után zenés rendezvényen szórakoztak. A helyi MHSZ-szervezettel közös rendezésben, február 10-én ismét Petőfi-estet rendeznek, amelyet Szűcs Jolán, Bósa Ilona és Szűcs Irma KISZ-tagok irányítanak.

Bódis Istvánné
vb. titkár
Aggtelek"

Láttuk, hogy Aggtelek község népe mennyire büszke Petőfi-hagyományára. Ezért a falu lakói 1972. decemberében arra az elhatározásra jutottak, hogy a Hazafias Népfront könyvtárlétesítési pályázatát megragadva, *Petőfi-emlékkönyvtárat* létesítenek Aggteleken.

A tanács teljesítette a pályázatban előírt vállalását és ezzel a könyvtár-létesítésre való jogot el is nyerte. A Művelődésügyi Minisztérium támogatásként a község berendezésre 35.000, könyvre 10.000 Ft támogatásban részesült. Az alig 700 lélekszámú község lakossága ehhez még 70.000 Ft értékű társadalmi munkát teljesített. Emellett vállalta a Községi Tanács, hogy 1974-től kezdődően biztosítja az évi 200 kötet könyv beszerzéséhez és 10 folyóirat előfizetéséhez szükséges pénzkeretet.

A könyvtár felavatási ünnepe 1974. január 9-re volt kitűzve. A község lakossága már napokkal előbb lázban és izgalomban égett. Szinte forrott a faluban a levegő, mindenki tenni, csinálni akart valamint, a könyvtár termét kicsinosították, amelyet nemzeti színű zászló alatt Petőfi arcképe díszít, alatta két évszám: 1823. és 1973.

A *Petőfi arckép* Feledi Gyula, Miskolcon élt (már elhunyt) grafikusművész alkotása.

A falunak erről a csodálatos összefogásáról és kulturaterjesztő erejéről - Petőfire is emlékezve - így tudósít a megyei sajtó:

Észak-Magyarország
(1974. január 09.)

"Számot vetettünk erőinkkel...

Könyvtár Petőfi szellemében.

Hosszú, hosszú napok óta izgaloman élnek az agtelekiek. A község alig több mint 800 lakója könyvtáravatásra vár. Az új könyvtárra amely igaz csak néhány lépéssel költözött odább a művelődési ház épületében, mégis más lesz, mint a régi. Nagyobb, szebb is. Petőfire emlékeznek vele.

Bódi Istvánné, az aggteleki tanács titkára így elevenítette fel a könyvtár történetét.

- Szép volt a régi, de amikor 1972. decemberében a Hazafias Népfront kibocsátotta pályázatát, számot vetettünk erőinkkel. Hiszen nálunk is járt Petőfi Sándor, "hitelesen járt itt" Aggteleken, s azt mondtuk, nem szabad elszalasztanunk a lehetőséget. Könyvvásárláshoz, berendezéshez 35.000 Ft-ot kaptunk.

Persze a község is sokat áldozott. A KISZ-klub megkapta a régi könyvtárhelyiséget, két termet "összehoztak", kiverték a közfalakat, s a korábbi 40 négyzetméteres alapterületű helyiség helyett máttól már több mint 50 négyzetméteren birtokolják a területet a könyvek. Szép volt a régi is, de ez a mostani mégis csak szebb. Nemcsak azért, mert Petőfire is emlékeznek a kis kiállítással, hanem mert otthonosab, kedvesebb lett minden.

- Azt szeretnénk, ha a község valóban magáénak érezné az új könyvtárat. S ehhez adottak is a lehetőségek.

A titkár aszony dédelgetett terve, hogy legalább hetente egyszer összenyitják a könyvtárat a klubhelyiséggel, szabad bejárást kap mindenki akár beszélgetésre is. Miért is ne tennék, hiszen nem kell tartanunk attól, hogy eltűnnek a könyvek. A könyvet az itteniek olvassák - a család minden tagja végig beüzi a gyerekek által kivitt könyveket és vigyáznak rájuk. Hiszen az övek, köztük terjeszti a szép szó, igaz szó hitét.

- Persze ez az új könyvtár nagyobb terhet ró ránk. Hiszen a korábbi háromezer forintos könyvbeszerzési keretet duplájára emeltük már ebben az esztendőben, kettő helyett hat folyóirat jár rendszeresen. Szeretnénk ha tartani tudnánk a szintet, ha fejleszteni tudnánk a könyvtárunkat. Igaz, alig többen mint nyolcszázan lakunk itt, de fejlődő ez a község. És van 120 iskolásunk.

A könyvtáravatóra nagyon készülnek az aggtelekiek. Az iskolások, a KISZ-esek és a felnőttek is. S hogy minden szép legyen, az edelényi járási könyvtár vezetője és munkatársai rengeteget segítenek. Tegnap is ott szorgoskodtak, hogy végső helyükre kerüljenek a könyvek, a kényelmes székek, az asztalok: könyvtár legyen a helyiségből, amelyet birtokba vehetnek mindazok, akik szeretik az olvasást, a könyvet.

*

Az aggteleki Petőfi-emlékkönyvtárat ma január 9-én délután 3 órakor avatja fel Simon István Kossuth-díjas költő, a HNF Országos Tanácsa elnökségének tagja. Várják az ünnepségre Hegyi Imrét, a HNF megyei titkárát is. S az ünnepségen - méltón Petőfi szelleméhez - kisiskolások, KISZ-fiatalok és háziasszonyok idézik majd meg a nagy költő szellemét. S ez a műsor záloga lesz annak is, hogy a könyvtár mindenkié.

Cs.A."

A könyvtár avatása ünnepélyes keretek között 1974. január 9. napján meg is történt. "Simon István Kossuth-díjas költő, a Hazafias Népfront Országos Tanácsa Elnökségének tagja, a Magyar Írószövetség titkára mondott avatóbeszédet. J. Bódis Istvánné, a helyi tanács titkára vette át az intézményt. Ezt az irodalmi színpad műsora követte. Hegyi Imrének, a HNF megyei titkárának zárszava után az ünnepség résztvevői megtekintették a könyvtárat, majd megkoszorúzták a barlang bejáratánál levő Petőfi-emléktáblát." (25) - számol be az ünnepség lefolyásáról a Borsodi Könyvtáros c. foyóirat 1974. évi 1. számában Slezsák Imre, az edelényi járási könyvtár igazgatója.

A Petőfi-emlékkönyvtárban azóta is rendszeresen a Petőfi-esték, a Művelődési Ház homlokzatán levő Petőfi-domorműnél és a barlang előtti emléktábla előtt is gyakoriak a rendezett ünnepségek és sohasem hiányzik róluk az emlékkoszorú.

És mi hisszük, hogy az emberi szivekben fecsapott láng már soha többé nem fog kialudni s méltó keretet fog adni mindig az aggteleki Petőfi irodalmi emlékhelyeknek.

S ha írásunk elején költőt idéztünk Petőfi szavaival, amikor ő a barlang cseppkőképződményeit a pokolbeli ördögök örökké verejtekező munkájának nevezte, most egy mai költő szép versével búcsúznunk, akit szintén megragadott ez a föld alatti varázs, de ő már az egymásra talált szerelem eltéphetetlen, örökké tartó hűségének szimbólumát látja a barlang egyik összeforrott cseppkőoszlopában:

"Hétezer éves szerelem:
itt áll rendithetetlenül
cseppkőből két konok szobor
ragyog kívül, erős belül.

A két bordasor összeforrt
- külön létük volt egykoron -
s kővé vált, párjára talált
végre Paucis és Philemon.

.....
.....
S nem válnak szét soha már.
....."

(Garai Gábor: Cseppkő szobor)
(Részlet)

II.

Egy eltűnt aggteleki Petőfi irodalmi emlékhelyről

Alig néhány évvel ezelőtt még egy másik Petőfi-emlékhelyet is számon tarthattunk Aggteleken. Ezt az alábbiakban ismertetjük:

Azt a könyvet, amelyet Petőfi aggteleki látogatása során az Uti jegyzeteken említ s "hova a látogatók beírják magokat", az aggteleki Vendégfogadóban őrizték. Ott találta ezt a költő is, amikor évődve olvasta az abba írt bejegyzéseket: "Vannak aztán ott a nevek mellett sorok, mik a barlangban támadt érzelmeket és gondolatokat akarnak tolmácsolni... Óh jaji! (26)

De azért ennek ellenére - ahogyan Dr. Csorba Zoltán írja - "Aggteleken Petőfi nemcsak a cseppkőbarlangba karcolta be a nevét, hanem jó nagy betűkkel beírta a látogatók emlékkönyvébe is: "Május 24. 1845. Petőfi Sándor." (27)

Kluger Lászlóné is azt írja: "Aggteleki látogatását kétszeresen is megőrkítette a költő, bevészte nevét a barlang cseppkőoszlopába, és beírta a látogatók emlékkönyvébe" (28)

Hogy ezt a könyvet valóban a vendégfogadóban tartották megemlíti 1840-ben tett aggteleki utazásáról írva Pongrácz Lajos is, amikor ezt írja, hogy: "az ide betért vendég, ha tetszik, az 1834-től létező névkönyvben keresgélhet." (29)

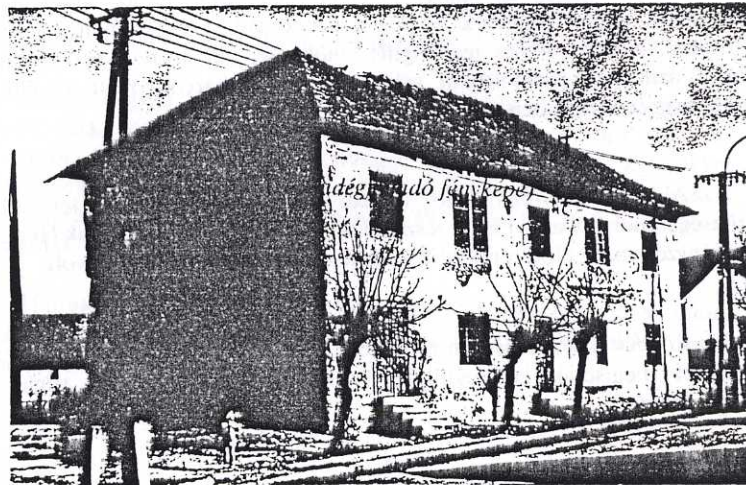
Ez a századokat megért ősi vendégfogadó egykor fontos stáció- és forspont-váltóhely volt. Történetének kezdetét nem ismerjük. Gróf Teleki Domonkos tesz róla először említést, midőn 1793-ban tett utazásai során meghalt a fogadóban. (30) - Vass Imre is megemlíti a vendégfogadónak "az általutazók és forspont-váltók" által használt fontosságát. (31) - 1849. február 11-én Schlick császári tábornok is igénybe veszi, de csak futólagosan rövid időre, mivel éppen Kassa alól menekül lóhalálában Görgői és Klapka elől. (32)

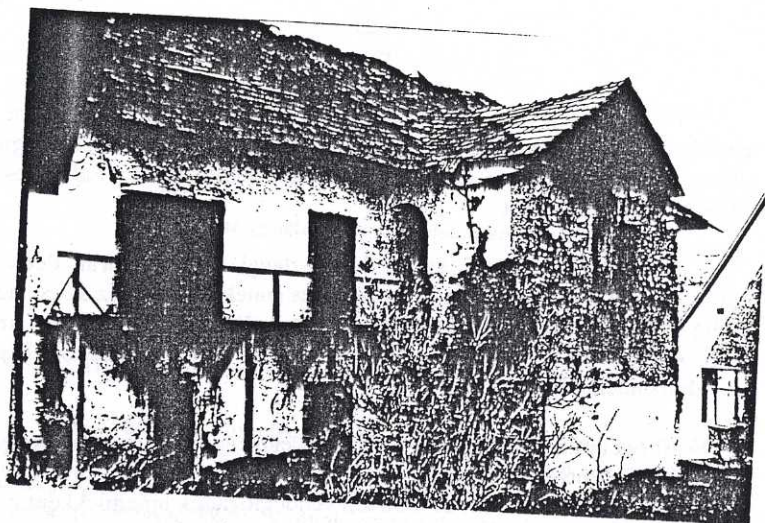
Később még egy - kevésbé fontos - irodalmi vonatkozása is említhető: a putnoki születésű Tóth Ede népszínműíró is járt itt és a fogadó akkori kocsmárosáról: Schvarcz Mózsiról mintázta a Falu rossza Makkhetes kocsmárosát.

És mint láttuk, 1845. május 24-i barlanglátogatása során Petőfi is betért ide, amikor nevét is beírta a nevezetes emlékkönyvbe. Ez az esemény pedig érdemesíthette volna ezt az egyébként is több százados épületet arra, hogy - a barlangi emléktábla mellett - ez is fennmaradhasson Petőfi irodalmi emlékhelyként.

Ám az épület - történelmi kora és jellege ellenére - még műemlékké sem volt nyilvánítva, holott pl. a hozzá stílusában is teljesen hasonló és vele egykorú mosonmagyaróvári és mohácsi vendégfogadók műemlékként máig is fennmaradtak. De még jellemzőbb, hogy a hasonló feladatot ellátó az aggtelekivel egykorú vendégfogadókat: Tornalján a "Fehérlő", Rimaszombatban a "Háromrózsa" és Rozsnyón a "Fekete sas"-t a Csehszlovák állam műemlékként helyreállítva máig is fenntartotta.

A volt vendégfogadó emeletes épülete az államosításig magántulajdonban volt, majd a földszint egy részében az ÁFÉSZ italboltja üzemelt, de magával az épület állagának megóvásával senki sem törődött. Csak a méternél vastagabb falak dacoltak még tovább is az idővel, a tető azonban annál inkább roskadozott.

Ismerve a megmentésre méltó épület történelmét, jelen tanulmány írja - igen szerény képességéhez mérten - újságcikkben, folyóiratban - így a Napjainkban is - állandóan szorgalmazta ennek megmentését. (35) Majd csatlakozott a mentési akcióhoz *Gulyás Mihály* író, minden megyei érték megmentésének buzgó szószólója is, aki ugyancsak fontosnak és érdemesnek tartotta az épület megmentését. (34) De az ügy legfőbb mozgatója mégis Aggtelek község tanácsa volt, kiváltképpen J. Bódis Istvánné, a helyi tanács igen agilis elnöknője, aki hivatali beosztásánál fogva, szinte megszállottként valóságos gigászi harcot vivott az épület megmentése érdekében.

Akkor a helyreállításhoz csupán alig egymillió forintba lett volna szükség, amelyből az ÁFÉSZ részéről 60.000 Ft már biztosítottak látszott. A hiányzó összeg előteremtésére azonban semmi biztató jel nem volt.

Közben a *Népszavá*-ban megjelent egy rövidke hirdetés arról, hogy az épületet mégiscsak helyreállítják és így az az enyészettől végül is megmenekül.

Népszava
1970. október 29.

"Továbbfejlesztik az aggteleki barlangvidéket.

Aggteleket és környékét az idén is már több mint százezer látogató kereste fel. A forgalom további növekedésének elősegítésére egy turistaszálló létesítését tervezik. Korabeli stílusban helyreállítják a XVIII. században épült vendégfogadót és ott tájjellegű palóc étteleket szolgálnak fel. A gyógyító levegőjű Béke-barlang mellett gyógyszeranatóriumot létesítenek. Tervezik, hogy a Baradla-barlang Vöröstó és Vaskapu közötti szakaszán barlangvasut épül. A föld alatti patak felduzzasztásával csónakázó tavat akarnak létrehozni." (35)

Az épület megmentésében való bizalmunkat nagyon erősítette, hogy éppen abban az időben példaként állott előttünk a forrói hasonló sorsú vendégfogadó, amelynek megmentéséért több cikkben az Észak-Magyarország is sikra szállt, többek között azzal is érvelve, hogy egykor Magyarországon való átutaztában megszállt benne nem kisebb nagyság, mint maga Sándor cár is. (36)

Ez már nyomós érv lehetett. Pedig nekünk magyaroknak mégis csak többet kellett volna, hogy jelentsen a magyar szabadságért harcoló és érte vérért is ontó Petőfi Sándor emléke, mint a magyar szabadságot eltipró Sándor cáré.

És a forrói vendégfogadó megmentetett...

Lehet, hogyha 1985. helyett korábban létrejött volna az Aggteleki Nemzeti Park! akkor talán ezt az ősi fogadót is megmentették volna az enyészettől. Mint ahogyan a Hortobágyi Nemzeti Park több, sokkal jelentéktelenebb "régipusztai csárdát is felújított és védelem alá helyezett népi kulturánk megőrzendő emlékeként." (Pl. a Görbe, Patkós, Kaparó, stb. csárdák.) (37)

Hát akkor mennyivel metóbb lett volna a megmentésre ez az ódon, történelmi múltú aggteleki Vendégfogadó! De akkor ehhez nekünk senki sem nyújtott segítséget.

Ipolyi Arnold régész-történészünk 1861-ben még azt írta: "Minden... műemlék elenyésztevel... történet-könyvünk egy-egy lapja szakad ki"

Ime egy megtépett lapot mi is hagyunk kiszakadni menthetetlenül...

Az ősi épület - amely vándorprédikátorokat, költőket fogadott s fáradt utasoknak adott enyhelyet egykor - sok százados büszke történelmével már nem dicsekedhet többé.

Harcunk kudarcot vallott. Az épület lebontásra ítéltetett. Mi pedig szegényebbek lettünk egy Petőfi irodalmi-emlékhellyel.

És nem maradt belőle más, csak az emlékezés.

Jegyzetek

1. Petőfi Sándor: Uti rajzok, uti jegyzetek. 1845
2. Petőfi Sándor: i.m.
3. Erdélyi Jánosnak, a híres pataki költő-professzornak tanítványa volt a Berzétén lakó Máriássy Béla s ennek kapcsán sok időt töltött itt a Máriássy-család házában.
4. Nem időtöltésből, hanem utasokra várva "ácsorgott" ott a rektor, mivel a barlanglátogatók részére - jó pénzért - "ő szokta a viaszfáklyát adni", - írja 1840-ben tett barlangi utazásáról Pongrácz Lajos. (Magyara utiképek. - Budapest, 1845. Landeret és Heckenast.)
5. Ezt a barlangi esetet használta fel Szemere Miklós egy Petőfi-ellenes pasquilus megírására, amelynek okát 1966. november 30-án Pajor Istvánhoz írott levelében az alábbiakkal magyarázza:
(Irodalomtörténeti Közlemények 1891.328-330.1.)
"Én tehát hirtelenében a következő verssel viszonztam ifjonti maliciáját, sőt merhetem így nevezni: csömörletes hálátlanságát. Őt magát beszéltem a versben, s az egész vers "naplójában" látható dícsékvéseiből van összerakva s némelyike szóról szóra adva."

Petőfi a kálvinista rektorhoz az aggteleki barlangban.

Nagy tisztelettel nézz e névre
Melyet a falra karcolok!
Boruljanak a föld porába
Előtte minden - rektorok!
Tudd meg! - enyim az! s két országban
Mint üstökös fark úgy ragyok
Az ebrudon kiröppent Marci
Zöld éneklője - én vagyok!

Már Csizió megjövendölte,
Hogy egykoron híres leszek!
Hogy - mi nagyapád sem volt: tábla-
Birói címre szert teszek.
Heine és Béranger nyomában,
Miként napszámos izzadok.
Az ebrudon stb.

Volt egy szép hölgy; - nem állhatott ki, -
Ha rápislogtam, borzadtott, -
Ha zajlai-mentémre nézett,
Majd nyilalásig kacagott, -
De én azért megénekeltem, -
E dalokban sok könny potyog, -
Az stb.

Tudd meg, tollamból jött világra,
A "Helység kalapácsa" is!
Édesdeden röhögnek rajta
Ha halljuk, - Jankó és Maris,
Édes Gergely sem irt ily szépet,
Nem zenge ilyet torok, -
Az stb.

A kritikus mind számár, bival, ló!
Sok versem rossznak hirdeti,
S a föld megannyi kalapácsa
"Kalapácsát" csak neveti.
Mondom: Szamár, veszett komondor,
Izlése nincs, azért morog, -
Az stb.

E kar hatalmas bár a tollra!
Hatalmasb volna kardra még!
A hőskard, cinke természethez,
Ugy-e, dícsően illenék!! -
Látom, csodálsz! - s csodálhatsz is! mert
Nálam nincs ember már nagyobb!
Az ebrudon stb.

A vers a Honderü 1845. szeptember 2-i számában jelent meg.

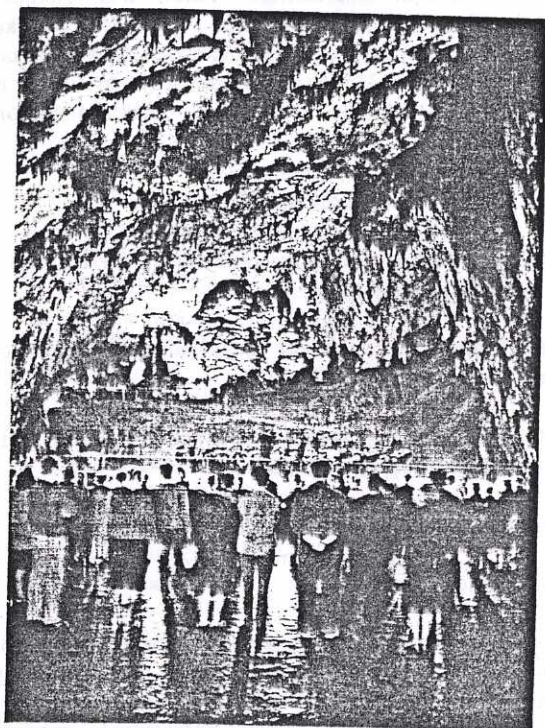
Hatvany Lajos "Igy él Petőfi" c. munkájában a gúnyverssel kapcsolatosan megjegyzi, hogy "Petőfi annyira megőrizte a maga fölényesen értékelhető képességét, hogy neki még Szemerének főnebb idézett - valóban sikerült! - szatirája is tetszett"... s Szemerének "még az a költői sikere is maga ellen fordult.

Ez az amit Szereme 1866-ban már belátott, innét keserves vergődése, hogy szinte két évtized előtt irt gúnyversét Pajor ... s főleg maga előtt igazolja."

(Mivel Szemere versének a tárgya Petőfi aggteleki látogatásával kapcsolatos, adtunk helyet a Jegyzetekben.)

6. Jakucs László, az aggteleki Baradla-barlang kiváló kutatója Petőfi kézjegyét megtaláltnak véli "A Denevérág folyosóján haladva, nemsokára utunk jobboldalában egy szabálytalan, ősi mosott sziklát mellőzünk, amelyen nyomtatott nagy betűkkel bevésve található a költő hiteles, saját kezű aláírása: "Petőfi 1845." Jakucs ezt "becses creklyének" tartja. (Jakucs László: Aggtelek és vidéke utikalauz. 1957. -241.1.) Baráth Lajos szerint is: "A kézjegyet megtalálták - ovális hosszú betűkkel vezetéknévét jegyezte ide a nagy költő." (Baráth Ljos: Baradlai barangolás. Észak-Magyarország 1964. szeptember 5.)
7. Jakucs László: i.m. 240, 256 és 257. 1.
8. Borovszky Samu (szerk.): Gömör és Kishont vármegye Monografiája, 1903. - 13. 1.
9. Markó Miklós: Az aggteleki cseppkőbarlang ujjászületése. (Régi mulató Magyarország c. Album.)
10. Dr. Oravecz Ödön: Nagyven év egy pesti riporter életéből. (Régi mulató Magyarország c. Album.)
11. Miskolci Napló 1923. augusztus 22. száma
12. Markó Miklós: i. m.
13. Ma ez a Hangersenyterem, ahol a magyar népdaltól kezdve a legmodernebb zenei irányzatok rock-, beat-, stb. együtteseinek koncertjei mellett az operett-muzsika után az operák: - Bartók A kékszakállú herceg vára és Gluck Orpheusának - csodálatos hangjai is felelendülhettek és ahol a szovjég Hadsereg Művészegyüttese is nagyszerű előadást tartott.

Jakucs László szerint "Igen emlékezetes volt az a hangverseny amely 1960. novemberében zajlott le, amikor a nemzetközi LIM Konresszus mintegy 130 külföldi vendége tiszteletére a MÁV Szimfónikus Zenekar - Lukács Miklós operaházi karnagy vezényletével - Mozart műveiből adott műsort. Ezt a barlangban készült hangfelvétel alapján a londoni rádió is közvetítette. (Jakucs László: A fagyúfáklyás expedíció. Budapest, 1962. - 146. l.)

„TÁNCZENEI BARLANGHANGVERSENY”
1968. október 20-án délelőtt 11 órakor

Kessler Huber szerint a barlang "egyik nagy termében, a későbbi Hangversenyteremben 1935-ben rendezett esküvői szertartás alkalmával a helybeli dalárda harmóniummal kísért énekének olyan csodás hatása volt, hogy a szakemberek felfigyeltek a barlang c termének egészen különleges akusztikájára és azóta több nagy hangversenyt is rendeztek ott." (Kessler Hubert - Mozsáry Gábor: Barlangok útjain, vizein. Budapest, 1985. - 51. l.)

Ezzel szemben tudjuk, hogy a barlang csodálatos akusztikája az 1923. évi Petőfi centenáriumi ünnepség alkalmával vált ismeretese, az ózdi vasgyári zene- és énekkar (dalárda) hangversenye és az ünneplő közösség éneke folytán" a csodálatos visszhangú üregben" - írja Markó. Ennek megismerését tehát a Petőfi centenáriumi ünnepségnek köszönhetjük!

14. A Miskolcon megjelenő Reggeli Hirlap 1923. augusztus 22-i száma "Az aggteleki bűvös éjszaka" c. tudósításában ezt az epizódot "felejthetetlen élményként" jelzi.
15. Markó Miklós: i. m.
16. Dr. Oravecz Ödön: i. m.
17. Reggeli Hirlap 1923. augusztus 22. sz.
18. Markó Miklós: i. m.
19. Markó Miklós: i. m.
20. A Baradla-barlang sziklafalába, a Petőfi-emléktábla alatt elhelyezett emléktábla felirata.
21. Vasárnapi Ujság 1859. mártius 6. sz. - Jótékonyságok c.
22. "Az Aggteleki Ref. Egyház történeti leírása" (Kézirat az Aggteleki Ref. Egyházközség irattárában.)
23. Pákh Albert életrajzi adatai. - (Füles, 1978.március 9.)
24. Aggtelek község Tanása őrizetében levő kataszteri térkép alapján.

25. Slezsák Imre: Petőfi-emlékkönyvtárak az edelényi járásban. (Borsodi Könyvtáros, 1974. I. sz. 35-37.1.)
26. Petőfi Sándor: Uti rajzok, uti jegyzetek.
- 27.. Dr. Csorba Zoltán: Petőfi, Tompa, Jókai Miskolcon és Borsodban. (Borsod-Miskolci Füzetek, 1966.)
28. Kluger Lászlóné: Irodalmi emlékhelyek Borsodban. (Könyvtári Füzetek 4. - Miskolc, 1969. - 90. 1.)
29. Pongrácz Lajos. Magyar utiképek. (udapest, 1845. Landeret és Heckenast.)
30. *Egynehány Hazai Utazások Leírása Tóth és Horvát Országoknak Rövid Esmertetésével Együtt;*

kiadatott
G. T. D.
által

Patriam illustrare, cum possis, nolle scelus est.
(A G. T.D. rövidítés gróf Teleki Domonkos nevét jelzi)

- 31- Vas Imre: Az aggteleki barlang leírása... (Pesten, 1831. Nyomtatta: Landerer.)
32. Legidősebb Rőczey János (édesanyám nagynénjének a férje), aki 1918-ban 83 éves korában halt meg - gyermekkoromban igen sokat mesélt nekem az 1849-i "osztrák-járás"-ról. Így nevezték az osztrák hadsereg átvonulását Aggteleken. Ő 14 éves gyermek volt akkor s ez az élmény megmaradt emlékezetében.
33. Antal István Bertalan: Pusztuló értékeink nyomában. (Napjaink, 1970. december - IX. évf. 12. sz. 6.1.)
34. Napjaink
- Észak-Magyarországi
Irodalmi és Kulturális Lap Szerkesztősége
Miskolc, Sajtóház, Bajcsy-Zsilinszky u. 13.

34. Napjaink

Észak-Magyarországi
Irodalmi és Kulturális Lap Szerkesztősége
Miskolc, Sajtóház, Bajcsy-Zsilinszky u. 13.

Kedves Antal István!

A NEB-hez eljuttatott beadványa véletlenül hozzám sodródott. Számomra rokonszenves az Ön buzgalma. A múlt tárgyi emlékei tudatos emberi beavatkozás nélkül nem maradhatnak fenn, különösen nem egy iparilag gyorsan fejlődő, következőképp átalakuló tájon. Össze kell tehát fogjunk azon keveseket, aki alapos múltismerettel érvelni tudnak egy-egy műemlék, természeti ritkaság megmentése mellett. ----- A "magánemberi" erőtlenség felfokozható sajtó támogatással. Én ezt a támogatást felajánlom Önnek. Az ügy melyért szót emel, fontos.

Miskolc, 1970. április 14.

Tisztelettel üdvözlő:

Gulyás Mihály sk.
főszerkesztő

Mivel az ügy nagyon lassan haladt, Gulyás Mihály türelemre buzdít:

"Kedves Barátom!

Kérem, legyen továbbra is türelemmel. -----

Miskolc, 1970. VII. 14.

Üdvözlő:

Gulyás Mihály sk.

Az ügy megfeneklése után mély sajnálkozással írja:

Kedves Antal Elvtárs!

Igen szánalmasnak tartom, hogy az aggteleki vendégfogadó
- egyelőre úgy látszik - pusztulásra ítéltetett. -----
----- meggyőződésem, hogy a természet iránti, fokozódó "kereslet"
meg fogja menteni az épületet a pusztulástól, hiszen Aggtelek
megiscsak Aggtelek. ----- Nem tartom kizártnak,
hogy egy országos sajtókampány megmenthetné a vendégfogadót a
pusztulástól.

Miskolc, 1971. II. 16.

Tisztelettel köszönti:

Gulyás Mihály sk.

(A levélből kihagyott részek személyes jellegűek.)

34. Gulyás Mihály írónak a tárgyban hozzám írott leveléből összeállított szemelvények. (Jegyzetek, 8. oldal)
35. Népszava, 1970. október 29.
36. Észak-Magyarország cikkei a forrói vendégfogadó megmentése érdekében:
 1. ÉM. 1965. 56. sz.: Mi lesz a régi fogadóból?
 2. ÉM. 1966. 278. sz.: Forró, vendégfogadó.
 3. ÉM. 1967. 187. sz.: Cári szállóból - konfekció üzem.
 4. ÉM. 1968. 104. sz.: Sándor cár hajdani szállása. (főcím)
A megmentett műemlék (alcím)
37. Képes Ujság, 1986. - Hortobágyi híres csárdák

Utószó

Köszönetet mondok J. Bódis Istvánné Aggtelek község vb. Tanácselnőknőjének azért a nagy segítségért, amidőn munkámat hiteles adatok alátámasztásával, eredeti fényképfelvételeivel és egyéb okiratok rendelkezésemre bocsájtásával a legmesszebbmenően támogatta.

Úgyszintén köszönetet mondok Barnóczky Jánosné aggteleki tanítónőnek is a munkámhoz megszerzett és küldött fényképekért.

Miskolc, 1986. május 17.

Antal István Bertalan

